

Resource: Maelezo ya Masomo - Machapisho ya Vitabu (Tyndale)

Aquifer Open Study Notes (Book Intros)

This work is an adaptation of Tyndale Open Study Notes © 2023 Tyndale House Publishers, licensed under the CC BY-SA 4.0 license. The adaptation, Aquifer Open Study Notes, was created by Mission Mutual and is also licensed under CC BY-SA 4.0.

This resource has been adapted into multiple languages, including English, Tok Pisin, Arabic (عَرَبِيٌّ), French (Français), Hindi (हिन्दी), Indonesian (Bahasa Indonesia), Portuguese (Português), Russian (Русский), Spanish (Español), Swahili (Kiswahili), and Simplified Chinese (简体中文).

Maelezo ya Masomo - Machapisho ya Vitabu (Tyndale)

PRO

Mithali

Kila siku, maisha hutukabili na maamuzi mengi. Kitabu cha Mithali ni dira inayotusaidia kuvuka maji yenye giza ya maisha. Kinatoa hekima, maelekezo ya kuishi, na mwongozo wa kufikia tabia thabiti. Mithali inatufundisha jinsi ya kufanikiwa katika hali yoyote kwa kubaki na utulivu wakati wa dharura, kuwa na subira wakati wa shinikizo, kuwa mpole wakati wa changamoto, na kuwa imara wakati wa majoribu. Zaidi ya yote, Mithali inatuonyesha kwamba chanzo cha hekima yote ni uhusiano sahihi na Mungu.

Mpangilio

Mithali ni mkusanyiko wa methali kutoka nyakati na muktadha mbalimbali ya kijamii. Mithali nyingi hupata mazingira yao ya msingi katika mahakama za kifalme, zikizungumzia masuala kama jinsi ya kutenda mbele ya mfalme. Baadhi ya mithali zina mazingira ya kifamilia na zinafaa zaidi katika muktadha wa kilimo. Nyingine zinahusu ulimwengu wa biashara. Sehemu kubwa ya mithali inaelekezwa kwa kijana, ambaye anaonekana yuko katika umri wa kuanza taaluma. Mithali inatoa hekima na mwongozo kwa mafanikio katika nyanja zote za maisha ambazo mtu katika Israeli ya kale angeweza kukabiliana nazo. Hata hivyo, pia ni za kudumu, zikiwa na matumizi muhimu kwa wasomaji wa leo.

Muhtasari

Mithali ni mkusanyiko wa kale wa Waisraeli wa methali za busara, ushauri, maagizo, na maonyo. Kitabu hiki kina sehemu mbili kuu: Kinaanza na mazungumzo ambayo baba anampa mwanawawe ([sura 1-9](#)). Hizi zinafuatwa na mkusanyiko wa methali za busara ([sura 10-31](#)) kutoka kwa waandishi mbalimbali juu ya mada mbalimbali; zinazotajwa mara kwa mara ni utajiri na umaskini, mipango, uvivu, makahaba, kazi ngumu, mahusiano, kiburi, na unyenyekevu.

Aina na Mitindo

Methali za Hekima. Katika Mashariki ya Karibu ya kale, methali za hekima zilikusanya katika antholojia ili watu waweze kupata mwongozo wa njia sahihi ya kutenda. Katika Israeli, kama iliyokuwa katika mataifa jirani, lengo la makusanyo haya lilikuwa kuwaelimisha vijana na kuwapa mwelekeo wa kuishi vizuri. Ushahidi unaonyesha kuwa makusanyo ya hekima ya Wababeli na Wamisri yaliingizwa katika mtaala wa shule.

Methali inaeleza ufahamu, uchunguzi, au ushauri ambaeo umekbalika kwa ujumla kama ukweli. Mara nyingi, kutamka methali inayofaa kwa wakati unaofaa ni yote inayohitajika kumaliza mjadala.

Ushairi wa Kiebrania. Mithali pia ni aina ya ushairi. Lugha yake iliyoshikana inabeba maudhui mengi katika maneno machache. Ni fasih inayotoa thawabu kwa wale wanaotumia muda kutafakari na kuelewa maana zake za kina. Mithali nyingi hufundisha kupitia taswira za kishairi. Kwa mfano, uvivu unakatishwa tamaa kupitia matumizi ya kulinganisha na vitu vya kawaida vinavyokera:

Watu wavivu huwakera waajiri wao,

Kama siki kwenye meno au moshi machoni ([10:26](#)).

Sifa moja muhimu ya ushairi wa Kiebrania ni ulinganifu. Mithali nyingi hutumia ulinganifu wa *maneno yanayofanana*—sehemu ya pili inaendeleza na kusitiza wazo la sehemu ya kwanza:

Mfalme anafurahia maneno yanayotoka kwenye midomo ya wenye haki;

Anawapenda wale wanaozungumza kwa uaminifu ([16:13](#)).

Mithali nyingine ni *kinyume*, ikimaanisha kwamba sehemu ya kwanza na ya pili ni *kinyume*:

Mwanamke mwenye busara huijenga nyumba yake,

lakini mwanamke asiye na busara huibomoa kwa mikono yake mwenyewe ([14:1](#)).

Afadhalii kuwa na kidogo pamoja na kumcha Bwana,

kuliko mali nyingi pamoja na ghasiai ([15:16](#)).

Kuelewa vipengele hivi vya ushairi wa Kiebrania kunaboresha uwezo wa mtu kuelewa na kutafsiri Mithali.

Uandishi

Mithali zilianzishwa na Solomoni ([1:1](#)), mfalme mwenye hekima ([1 Fal 3:5-15](#)) ambaye alikusanya methali za hekima na kuandika zake mwenyewe ([1 Fal 4:29-32](#)). Vifaa vilivyoandikwa au kuhaririwa na walimu wa baadaye viliongezw. Kwa mfano, miaka mia mbili baada ya Solomoni, "washauri wa Mfalme Hezekia wa Yuda" walikusanya Mithali za ziada za Solomoni na kuziongeza kwenye mkusanyiko ([Met 25:1](#)). Waandishi wengine au wahariri waliotajwa katika Mithali ni pamoja na Aguri ([30:1](#)), Lemueli ([31:1](#)), na "wenye hekima" ([22:17; 24:23](#)).

Baadhi ya methali zinaathiriwa na mataifa jirani, kama vile "methali thelathini" za wenye hekima ([22:17-24:22](#)), ambazo zinaonekana kuwa zimekopwa sana kutoka kwa maandiko ya Kimisri yanayoitwa *Maagizo ya Amenemope* (karibu 1100 Kabla ya Kristo (KK)). Mithali ilihaririwa hadi kufikia umbo lake la mwisho miaka mingi baada ya enzi ya Solomoni.

Wasomaji

[Mithali 1:8-9:18](#) ina mfululizo wa mazungumzo kutoka kwa baba kwenda kwa mwana. Kuna mjadala kuhusu kama huyu alikuwa mwana wa kibaolojia au mwanafunzi, kwa kuwa mpokeaji wa *Maagizo ya Amenemope* wa Misri alikuwa mwanafunzi. Hata hivyo, uwepo wa "mama" katika Mithali (kwa mfano, [1:8](#)) unapendekeza kuwa ni mwana wa kibaolojia.

Sehemu kubwa ya nyenzo ni bora zaidi kwa vijana wa kiume kuliko kwa wanawake (kama vile maonyo ya kuepuwa wanawake wasio na maadili), lakini Mithali ina hadhira pana zaidi kuliko vijana wa kiume pekee. Kusudi lake ni kufundisha hekima kwa watu ([1:2](#)), kwa wote wasio na uzoefu ([1:4](#)) na kwa wenye hekima ([1:5](#)). Mithali inawalenga wote—lakini si kila mtu atapokea ([1:7](#)).

Maana na Ujumbe

Mithali ni kitabu kinachotoa hekima ya vitendo kwa maisha. Mara nyingi, kinaonekana kama Baba anayemfundisha mwanawawe. Mwana anapopita kwenye njia ya maisha, atafika kwenye njia panda ambapo atalazimika kufanya maamuzi kuhusu njia gani ya kuchukua.

Kitabu cha Mithali kinatusaidia kufanya maamuzi bora leo. Kinafundisha kwamba kuna thawabu kwa tabia ya busara na adhabu kwa tabia isiyo na hekima. Ingawa thawabu hizi zinatuhamasisha kutii mafundisho, si ahadi za ulmwengu wote. Mithali inatoa kanuni ambazo kwa ujumla ni za kweli, lakini hazihakikishi matokeo mazuri kila wakati. Kwa mfano, mtu anayefanya kazi kwa bidii na kuwa na uadilifu ana uwezekano mkubwa wa kuwa na rasilimali za kimwili zaidi kuliko mtu mvivu na asiye na mwelekeo. Hata hivyo, mtu mvivu anaweza kurithi utajiri, na mfanyakazi mwenye bidii anaweza kupoteza utajiri anaponyonywa na afisa wa serikali fisadi. (Mgongano huu kati ya uadilifu na thawabu za kimwili ni mada kuu ya Ayubu na Mhubiri.)

Wakati mwingine ushauri wa Mithali unaweza kuonekana kujipinga, lakini hekima na kusoma kwa makini hufichua hali ambazo kila kipande cha ushauri kinatumika. Je, tunapaswa kujibu hoja za mpumbavu? Au tunapaswa kuwa kimya tunapotambua kwamba tunabishana na mpumbavu ([26:4-5](#))? Inategemea. Tunakutana na jambo hilo hilo katika misemo ya Kiingereza. Katika baadhi ya matukio, "Angalia kabla ya kuruka" inatumika; nyakati nyingine tunakumbushwa kwamba "Anayechelewa hupotea." Misemo inayojipinga inaweza kuwa sahihi katika hali tofauti. Mtu mwenye hekima ya kweli anajua wakati wa kutumia methali fulani na wakati wa kutotumia.

Hekima ya Mithali ni ya vitendo, lakini methali hizo zina zaidi ya ushauri mzuri. Hekima ya kweli inategemea uhusiano wa heshima ulioja imani na Mungu, ambaye ndiye chanzo halisi cha hekima yote. Ujumbe huu umeelezwa katika [1:7](#): "Kumcha Bwana ni msingi wa maarifa ya kweli." Mithali inatoa chaguo la kiroho la msingi, kwa sababu hakuna hekima ya kweli bila uhusiano hai na Mungu.